

50

50

Historiska Värdepapper[®]

Nr 1 - Årgång 39 - mars 2018

Svenska Föreningen för Historiska Värdepapper
The Swedish Society of Historical Certificates
www.historiskavardepapper.se

Vi besöker Investor AB som fyllde 100 år 2016

Onsd. den 21 mars kl 18.00 och får höra om
Investor igår, idag, imorgon.

Vår värd är Magnus Dalhammar, Head of Investor Realations.

Adressen är Arsenalsgatan 8C. Anmäl Ditt deltagande till
Marita Strandberg senast den 19 mars. *Välkommen!*

Välkomna till SFHVs auktion # 77

Lördagen 5 maj 2018 kl 11.00 Med visning från kl 10.

Auktionen hålls på

Sheraton Stockholm Hotel

Tegelbacken 6, Stockholm, Mälarsalong D.

Inlämning till SFHVs vårauktion senast den 26 april 2018

till EskilstunaMagasinet, Fridhemsgatan 4, 633 58 Eskilstuna.
Vid frågor kontakta Bo Niklasson 016-13 48 84, 070-629 09 58 el-
ler e-post: bo.niklasson@eskilstunamagasinet.se

VÄLKOMNA TILL SFHVs ÅRSMÖTE 2018

Måndagen den 14 maj kl 17.30.

Årsmötet äger rum på Aktiespararna, Sveavägen 151,
Stockholm. (mitt emot WennerGrens Center)

Direkt efter årsmötet får vi en visning av Aktiespararna
med ett anförande av Gunnar Ek.

Verksamhetsberättelsen för 2017 kan läsas på vår hemsida.

Besök även vår hemsida på Internet
www.historiskavardepapper.se

50

50

Ordföranden har ordet.

Vi gratulerar Världens äldsta riksbank som i år fyller 350 år

Sveriges riksbank, i dagligt tal kallad Riksbanken, skapades 1668, dvs för 350 år sedan. Men först några ord om tiden dessförinnan. Under slutet av Johan III:s regering (1568-1592) försämrades det svenska myntets värde snabbt och kraftigt. Penningvärdet föll katastrofalt genom att man ersatte stora mängder av silvret med koppar. De första mynten i ren koppar präglades 1624, varigenom Sverige fick kopparmyntfot. När sedan priset på koppar började sjunka försökte man hålla uppe kopparpriserna genom att sälja kopparen på hem-

mamarknaden i stället för att exportera den. Gustav II Adolf (1611-1632) uppmanade adelsmännen att lägga kopparkoppar på sina slott. 1644 började Myntverket i Avesta att ge ut stora plåtmynt; det största vägde 19,7 kg och var värt tio daler silvermynt.

1661 grundade **Johan Palmstruch** Sveriges första bank, **Stockholms Banco**, som gav ut de första riktiga banksedlarna. Dessa "kreditivsedlar" var räntefria skuldförbindelser på bestämda belopp som skulle motsvara pengar insatta i banken. Inledningsvis blev dessa sedlar en

John Örtengren, fil dr
SFHVs ordförande

1680 - Första egna huset. Riksbankens Ständers Bank (Riksbanken) flyttar in i Södra Bankohuset på Järntorget i Gamla stan. Huset, som fortfarande finns kvar, är ritat av Tessin d ä.

succé, men sedan Palmstruch givit ut för många sedlar som resulterade i osäkra lån upphörde Stockholms banco med en bankkrasch. Palmstruch avsattes och dömdes till döden men benådades. 1668 tog staten över bankverksamheten genom att 1668 bilda **Rikets Ständers Bank**, senare kallad Sveriges Riksbank, som från början hade tjugo anställda. I slutet av 1600-talet öppnade riksbanken avdelningskontor i Göteborg, Falun och Örebro. Numera har vi bara kreditpengar; varken sedlar eller mynt har något egentligt substansvärde som motsvarar det belopp de representerar. Alltsedan 1904 har Riksbanken

Historiska Värdepapper®

Nr 1 - Årgång 39 - mars 2018

Svenska Föreningen för Historiska Värdepapper, SFHV, Box 16 246, 103 25 Stockholm. info@historiskavardepapper.com

Ordförande/ansvarig utgivare:
John Örtengren, arb. 08-35 41 46
john.ortengren@ortengren.eu

Sekreterare:
Amelie Hjelmstedt, 018-20 89 28
amelie-h@comhem.se

Redaktör:
Per-Göran Carlsson, 073-714 95 07
pgc21@hotmail.com

Auktionskommissarie:
Bo Niklasson, 016-13 48 84
070-629 09 58
bo.niklasson@eskilstunamagasinet.se

Kassaförvaltare:
Marita Strandberg, 08-611 01 10
info@aktiesamlaren.se

Övriga ledamöter:
Johan Haage, 08-640 10 88
070-247 53 68
johan@haage.net

Suppleanter:
Hans-Göran Nilsson 08-20 58 90
Birger Strandberg, 08-611 01 10
Bengt Granath, 073-755 90 83

Produktion:
EskilstunaMagasinet, Eskilstuna
© Historiska Värdepapper 2018

Som medlem har du rätt att delta i föreningens aktiviteter och får vårt medlemsblad. Årsavgiften 300 kr för fysiska personer och 2000 kronor för juridiska personer inbetalas på föreningens plusgiro 438 91 79-5 eller bankgiro 709-5110.
For members living outside Sweden fee for 2018 is SEK 300 (EUR 40, GBP 40 or USD 50). Please send cash or International Money Order.

ensamrätt till utgivning av sedlar i Sverige.

Hur firas 350-års jubiléet? I början av året utges boken "Pengarna och makten" som är en översikt av Riksbankens historia från 1668 till idag. Boken har skrivits av Gunnar Wetterberg på uppdrag av Riksbanken. Men mycket mer än så kommer att hända. Så här skriver Riksbanken på sin hemsida. "Under 2018 uppmärksammar vi den viktiga roll som banken har haft genom 350 år. Det gör vi med aktiviteter riktade till en bredare publik i syfte att sprida kunskap om Riksbankens roll i svensk ekonomi och om de viktiga framtidsfrågorna inom Riksbankens område. Vi tar tillfället i akt att berätta vår historia och knyter ihop den med nutid och framtid. Under jubileumsåret kommer vi att ordna aktiviteter både för särskilt inbjudna och för allmänheten i Stockholm och runt om i landet. Några exempel: * En jubileumskonferens arrangeras i samarbete med riksdagen. Vårdar är riksdagens talman, riksbanksfullmäktiges ordförande och riksbankchefen. Konferensen avslutas med en jubileumsmiddag.

* Riksbanken anordnar evenemang för allmänheten på sex av de orter i landet där Riksbanken har haft lokalkontor.

* Riksbanken kommer under hösten 2018 att hålla öppet hus i huvudkontoret på Brunkebergstorg. * En jubi-

Riksbankshuset i dag. Det tog sex år innan huset som ritats av arkitekten Peter Celsing stod klart. Den 8 april 1976 var det dags att flytta in i den svarta granitbyggnaden vid Brunkebergstorg i Stockholm.

leumsbok ges ut "Sveriges Riksbank and the History of Central Banking".

Man kan inte beskriva Riksbankens historia utan att berätta något om **Tumba Bruk**. Riksbanken har drivit sedelpappersbruk i Tumba sedan 1755. Alltsedan början av 1970-talet finns också det statliga sedeltryckeriet i Tumba. Värt att nämna är att Riksbanken fr o m

1904 har ensamrätt till sedelutgivning i Sverige. Sedan 2001 drivs Tumba Bruk av det amerikanska företaget **Crane & Co** som sedan slutet av 1800-talet tillverkar papperet till de amerikanska dollarsedlarna. I juni 2005 invigdes **Tumba Bruksmuseum** i tre nyrenoverade hus på bruksområdet i Tumba. Tumba Bruksmuseum har, förutom en heltäckande sedelutställning, konferenslokaler som är möjliga att hyra. När Tumba Bruk fyllde 250 år uppmärksammades detta av Riksbanken genom att ge ut en minnesedel. Tumba Bruksmuseum är en del av Kungliga Myntkabinetet, Sveriges Ekonomiska Museum som samarbetar med Riksbanken om denna verksamhet.

1755 - Tumba bruk grundas. Riksbanken vill sätta stopp för falska sedlar. Ett sätt är att tillverka papper som är svårt att kopiera. Därför startar banken Tumba pappersbruk.

Text:
John Örtengren.
Foto:
Riksbanken.

Riksarkivet lättar på förlåten!

Under årets mörka perioder lyser samlandet upp genom alla möten och utforskning av märkligheter i våra bevarande historiska museiarkiv. Ett sådant tillfälle arrangerades 23 januari 2018 av Svenska Föreningen för Historiska Värdepapper (SFHV) genom Johan Haages försorg då medlemmarna inbjöds till en organiserad exponering av Riksarkivet och några highlights som vanligtvis inte visas upp.

Gruppen som hörsammat inbjudningen möttes av Karin Borgkvist Ljung, 1:e Arkivarie på Riksarkivet med en lång yrkeskarriär inom gebitet. Riksarkivet finns sedan några årtionden i stadsdelen Marieberg i centrala Stockholm, Riksarkivet i Arninge, samt med satellitstationer - mellan Östersund till Lund samt digitalt - för lagring av utrymmeskrävande seriella skrivelser, statliga förvaltningsdokument alltsedan tiden man började spara sådana och som faktiskt bevarats in i vår tid. I dagsläget rör det sig uppskattningsvis om 85 hyllmil dokument, i bundet och löst format. Karin uppvisade en facsimil av originalet av den kansli-ordning som utfärdades på två sidor 16 oktober 1618 och undertecknats - inte oväntat - av Axel Oxenstierna. Han betraktas som grundaren av den ordning-och-reda-policy som gjort Sverige till det kanske mest välförsedda skafferiet i världen av egna äldre historiska dokument, beslutshandlingar, räkenskaper, mantalstabeller, deklamationer och mängder av kamerala handlingar från alla utposter i den administrativa förvaltningen. Denna ordning och planeringsförmåga hjälpte Sverige under stormaktstiden till landvinningar och konkurrensfördelar som andra stormakter behövde några hundra år att mogna och komma ikapp med.

Historisk villervalla

När en vådeld drabbade kungliga slottet i Stockholm 1697 skattades en betydande del av de dåvarande historiska arkivhandlingarna åt

Riksarkivets Karin Borgkvist Ljung vita vantar hanterar ömt klenoderna inför fascinerade medlemmar i SFHV!

förgängelsen. Men det som återstår i stort från äldre tider kastades hejvilt ut genom de små gluggarna som utgjorde inläpp för ljus och viss luftcirkulation. I den prekära panik som uppstod bar det sig heller inte bättre än att en av de stora luntorna landade på någons huvud med fatal konsekvens som följd. Småningom återuppbyggdes slottet och bringades ordning i nya faciliteter för långtidsförvaring av Riksens arkivhandlingar! I takt med tillväxten i omfånget handlingar har sedan tillbyggt och flyttats till alltmer anpassade lokaler för hantering, förvar och inte minst forskning. Dagens lokaler i Marieberg och dess djupa bergrumslokaler är såväl klimatanpassade som i olika avseenden säkrade för stöld, brand samt administrativt anpassade för hantering och tillgängliggörande av studie- och forskningsmaterial.

Arkivklenoder med mustiga anekdoter

Efter en fin introduktion till Riksarkivets verkande idag styrde Karin

vår grupp till ett särskilt rum som fördukats med diverse historiska godbitar och kuriositeter. Vi fick kännedom om det äldsta objektet i förvar, en Mässhandbok från sent 900-tal, en handskrift på engelska och norska i pergament. Därefter följde en kavalkad av historiska handlingar och tryck, vackra helskinnband från olika tider, Gustav Vasa passerade revy, Jernkontorets gamla industrispionage i handskrivna reserapporter i original (Jernkontoret har avskrifterna), oerhörd detaljerade mantalslistor över hela rikets folk och få inte minst. Den gamla tidens sätt att utöva kvalitetskontroll var genom den sociala kontrollen. Undanhöll någon något för deklARATION och värdesamt inkomstinventering kunde man nästa säkert lita på att den "kungliga svenska avundsjukan" skulle rätta till förhållandet vid kommande "husförhör" (då man faktiskt tilläts göra "självrättelse"). Själva rättvisan var mycket folkligt förankrad förr eftersom insynen var mer påtaglig då och rörlighe-

ten närmast obefintlig. Idag talar vi mer allmänt om "amnesti" i olika avseenden, vare sig avses kapitalflykt med "hemliga, odeklarerade konton" utomlands, eller diverse licensbelagda (jakt-)vapen som kan komma fram i arvskiften etc. Karin avrundade visningen med några mustiga "morbida" anekdoter med hithörande originaldokument rörande några uppmärksammade historiska mordfall och individers öden. Med denna välorganiserade och charmigt presenterade rapsodi tackades Karin Borgkvist Ljung av SFHV:s ordförande John Örtengren för allas vägnar.

Romantiserad personhistoria

Samma dag och passligt direkt efter ovannämnda visning, inleddes i Riksarkivets hörsal en bok-presentation om ett verkligt kvinnoöde från 1600-talets stormaktsepok, Ag-

neta Horn, romantiserad i en historiskt väl förankrad ram, betitlad "Fånga lyckan i flykten" av Kristina Lauridsen. I en nära fullsatt salong fick vi ta del av författarinnans mycket personliga framställning av hur inspirationen till boken uppstått och förstärkts. Det visade sig vara en mångårig mognads- och insiktsprocess som ledde fram till att Kristina kände sig "kallad" att skriva denna bok. En av förutsättningarna var att hon forskningsmässigt följt detta kvinnoöde och dokumenterat den biten i en avhandling. Men Agneta Horns "ande" gjorde sig påmind hos Kristina många år senare. Tills slut blev den springande punkten ljudet av Stockholms ströms krakelerande is samtidigt som en vårfläkt häftigt slet tag i Kristinas dräkt. En slags dejavu-upplevelse infann sig, i förklädnad av Agneta Horn. Då uppenbarade

Riksarkivets fantastiska topografiska kartor i utskurna dimensioner

sig insikten att skriva denna roman som alltså nyligen publicerats. Den utgör en väl förankrad kavalkad av historiskt belagda händelser och personligheter men med romantiserade rumsbeskrivningar och dialoger, ett välfunnet koncept att framföra "torra historiska fakta" men med en ekvilibristiskt välskriven och lättillgänglig språkdräkt! Ett nytt "hemligt" bokprojekt är under stöpning, inspirerat av den framgångsroman debuten fört med sig. En avrundande dedikationsstund med förvärv av romanen "rensade bordet"!

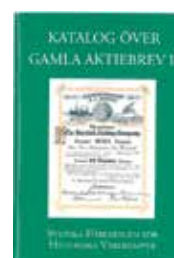

Riksarkivets och veterligt världens då största helinbundna mantalslängd 1813.

Text och bilder: Per-Göran Carlsson

Medlemsavgiften!

Inom kort kommer vi att göra en utrensning i vårt medlemsregister av medlemmar som inte betalt. Om du vet med dej att du inte betalt, var vänlig betala när du i början på året får ett inbetalningskort. Vi är tacksamma om du fortfarande vill vara med i SFHV då vi behöver så många medlemmar som möjligt. Värva gärna några nya medlemmar bland dina vänner och bekanta! Du som värvar en ny medlem får våra två kataloger I och II för endast portot 56 kr.

Behöver du trycksaker eller utställningsmaterial?

Grafisk produktion från blytryck till digitaltryck

Vi är lite unika för att här kan du se hur Gutenberg satte och tryckte böcker och samtidigt se den digitala tekniken som i dag används för att producera trycksaker.

Vi har Contex IQ skanner som kan skanna in ritningar, bilder med mera ända upp till A0-format. Vi bearbetar dem i våra datorer och därefter kan vi skriva ut i Epson bläckstråleskrivare i flera färger och på olika material.

Vi kan även ta fram dina t-tröjor, tygkassar, förkläden med mera med dina egna bilder och texter på.

Naturligtvis tar vi fram alla typer av trycksaker som reklamblad, medlemsblad, böcker, tidningar med mera. Vi hjälper till med den grafiska formgivningen, layout, originalsättning, tryckning och bokbinderiarbete. Här finns över 60 års erfarenhet av grafisk produktion.

Några exempel på vad vi kan göra:

- Banderoller 110 cm breda upp till flera meter långa i olika material
- Böcker i olika format och utförande
- Kataloger i häften eller lösblad
- Inskanning av ritningar och utprinting av dessa på papper eller väv
- Småtryck som brevpapper, visitkort, reklamblad, flygblad, blanketter m m
- Utställningsskyltar oramade eller ramade
- Unika trycksaker satta i bly och tryckta för hand i gamla boktryckpressar
- Tryck på bärkassar, t-tröjor, förkläden servetter m m

Bild från tryckerimuseet.

ESKILSTUNA MAGASINET

GRAFISK PRODUKTION FRÅN BLYTRYCK TILL DIGITALPRINT

Öppet Måndag-Fredag 9-16

EskilstunaMagasinet AB, Fridhemsgatan 4,
633 58 Eskilstuna. 016-13 48 84, 070-629 09 58
e-post: bo.niklasson@eskilstunamagasinet.se

Det Gamla Tryckeriet
Fridhemsgatan 4, 633 58 Eskilstuna
016-13 48 84, 070-629 09 58
E-post: bo.niklasson@eskilstunamagasinet.se

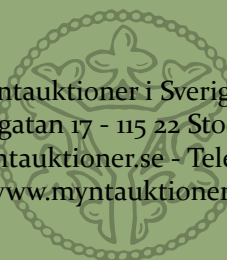
MYNTAUKTIONER
I SVERIGE AB

SVERIGES LEDANDE HANDELSPLATS med 2-4 myntauktioner varje år

Vi bedriver Sveriges äldsta auktionsverksamhet för mynt och genom kopplingen till expertisen inom Svenska Numismatiska Föreningen kan ingen annan aktör stoltsera med en sådan samlad kompetens och erfarenhet som vi. Vi sätter stort värde på att erbjuda Dig som kund god service och stor flexibilitet. Vi har ett stort och välriktat kundregister med kapitalstarka köpare såväl inom Sverige som utomlands. När Du säljer genom oss ges Dina objekt en omsorgsfull presentation. Den tryckta auktionsskatalogen är förstklassig och har ett bestående värde. Vi erbjuder förmånliga provisioner och ger en snabb, säker och tydlig redovisning av försäljningslikviden. Vi är även anslutna till www.numisbids.com, Europas största samlingsplats för seriösa auktioner. Hela det ekonomiska överskottet från vår verksamhet går till vetenskaplig forskning och publicering samt annat som gagnar såväl Svenska Numismatiska Föreningens medlemmar som det numismatiska intresset i övrigt.

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17 - 115 22 Stockholm
E-mail: info@myntauktioner.se - Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Se mer på vår hemsida www.aktiesamlaren.se

Medlemspris!
Båda för 500 kr!
Inkl porto.

Hantverkargatan 36, 112 21 Stockholm

Tel 08-611 01 10, 611 58 20 – info@aktiesamlaren.se